

/ Marie V. (*1931):

Měla jsem urozenost pro režim

*rozhovor uskutečněn 8. 11. 2001 v Praze
tazatelka Pavla Frýdlová*

→ 1. Kapitola:

Za 6 let z děvečky inženýrkou ekonomie (1945–1953)*Paní Marie se narodila v roce 1931 zemědělské rodině v jižních Čechách. Po válce v roce 1945 se rodina přestěhovala do pohraničí, kde získala větší hospodářství. A tady vstupujeme do jejího příběhu.*

Hospodářství střední 14 ha, víc dobytka tam bylo. Já jsem v těch 14 letech vstoupila do role tzv. děvečky, opatrovala jsem ten dobytek, dojila. S maminkou jsme se staraly o takovou tu drobnou havěť. Dobře nám to šlo a líbilo se se nám to.

Přišla nabídka v souvislosti se zakládáním družstva, že se mám přes dělnickou přípravku na vysokou školu, tak mě to velmi nadchlo. No, takže jsem absolvovala přípravku, moc hezký období mého života, takže to byl školní rok 49/50.

Takže to Vám bylo 18?

18 jsem dovršila v přípravce. To bylo moc hezký období mého života. Internátní, bylo to v zámku v Protivíně, měli jsme k dispozici ten zámek celej a park. Drželi nás velmi zkrátka při učení, za 10 měsíců jsme skládali maturitu. Takže co čtvrtletí, to byl jeden rok. Vyučovalo se tak, že v hodinách jako ve škole šla furt nová látka. Odpoledne nás drželi při učení při opakování a když bylo potřeba, nebo ten, kdo potřeboval, tak ještě večer. Byl z nás velkej odpad, tohle všichni nevydrželi. Byli jsme už soustředění pro tu zemědělskou školu a málokterý se dostali jinam. Víím, že jedna dívka chtěla na uměleckou školu, nedostala se. No a někteří zase z kádrových důvodů, kde jaksí urozenost pro tehdejší poměry neodpovídala, se na tu vysokou školu nedostali. To už byl padesátý rok, to už byly velice svízelný situace. No já jsem tu urozenost pro režim měla, takže z tohohle hlediska mi nic nehrozilo. Vědomosti jsem taky nasbírala, školu jsem zabsolvovala s celkovým prospěchem 1,17. Když nám vyhlásili prospěchový stipendium, tak jsem se statečně zúčastňovala. No bylo to dobrý, že jo, tenkrát šlo o stovky, ale bylo to dobrý, to bylo to období, kdy byla měnová reforma, končily lístky na potraviny a na všechno teda vůbec. Bylo to takový období velice skromný pro všechny, že jo, taky národ nebyl tak tlustej, jako je teď. My jsme byli živěný v menze a musím říct, že bídě.

Vypadl ze školy kluk, kterej, když jsme byli na praxi, balili jsem se domů, zabalil si holínky od hnoje do Rudého práva a na tom Rudým právu byl obrázek Stalina. A vyletěl, nešel ke státnicím. Dodělal, že jo, samozřejmě, když potom se uvolňovalo, tak dodělal, ale v tý době vyletěl.

V roce 53, těsně před Vánocemi, 19. prosince, jsem se provdala za svého spolužáka. A to tak že my jsme věděli, že jsme jeden pro druhýho ten pravej. A v době, kdy přišly na školu umístěnky, tak jsme věděli, že jsou tam pouze 4 páry, který můžou jít společně, a když jsme si spočítali, kolik je tam těch párů mileneckých, tak nám bylo jasný, že tam bude veliký nával. Takže ještě než nám ty umístěnky začali nabízet, tak my jsme během 14 dnů tu svatbu zorganizovali. Jsme tedy měli zapsáno v občanských průkazech, že máme nárok. Moje maminka to velmi oplakala. Moje maminka měla představu, že svatba bude slavná s kočárama, s těma naparáděnejma koňma, tatínek tak na svatby jezdíval, ve vsi tam to ještě tak běželo. Ve skutečnosti to bylo tak, že jsme šli z Vinohrad na to náměstí, co je Ludmila, na obec na úřad.

Léta na škole a jaksí ten fakt, že nás s mužem vzdělávala stejná instituce a stejní pedagogové, to pro nás společnej život mělo, to vidíme až teď, dost velkou cenu, protože shodujeme se v názorech a v náhledech a ve způsobu myšlení. To je jaksí pro soužití rodiny důležitý.

→ 2. Kapitola:**Rozhodování nekompetentních funkcionářů KSČ (1954–1960)**

V roce 1954 dostala i s manželem umístěnku na Krajský národní výbor v Českých Budějovicích. Ve stejném roce se jim narodilo i první dítě.

Můj vedoucí byl soudruh, starej pán, bejvalej kočí na velkostatku. Ten nebyl schopnej zformulovat jakýkoliv dopis. Nebyl schopnej cokoliv vyrozumět z čísel. Na tom oddělení, bylo to družstevní oddělení, na který jsem nastoupila, tam byl nepředstavitelný nepořádek v dokladech.

No a hlavní slovo měli funkcionáři z krajského výboru strany, ty to vlastně dirigovali, takže tam člověk se nemohl cítit dobře. Naše slovo, co a jak by bylo potřeba, nemohlo být ani vyslovený, protože jednak by ho nikdo neposlouchal a jednak si člověk dělal jenom zlou krev.

Mezitím jsme měli druhého syna, který se nám v pěti měsících rozstonal na meningitidu. Stáli jsme před problémem, co s ním dál. Všechno nasvědčovalo tomu, že si ho doma nemůžeme nechat, tu výchovu, vzdělání bysme nezvládli. Nasvědčovalo to tomu, že půjde do ústavu pro hluchoněmý. Tušili jsme, když jsme si ho po třech měsících brali z nemocnice domů, on měl velice těžký průběh. 16 dnů byl v bezvědomí, to malý děťátko pětíměsíční, předtím to bylo dítě pěkný jako květ, ale stalo se. Byl v jesličkách. Já už jsem byla v práci.

Moc jsme si napřemýšleli, jak to udělat. Řešili jsme to tím, takže jsme se vystěhovali z Budějovic a měli jsme volnější ruce dostat ho do Prahy, to se povedlo. Se dostal do Holečkovy ulice pro děti s totální ztrátou sluchu. Dávali jsme ho tam krátce poté, co mu byly 3 roky.

→ 3. kapitola:**Inteligence do provozu (1960–1967)**

V šedesátém roce, už byl Novotný prezidentem, vyhlásil Inteligence do provozu. Hned 2. ledna, když jsme ten referát poslouchali, hned 2. ledna jsme si řekli, musíme se přihlásit, protože kdoví, jak by to bylo potom, zas bude ten úřad přednější za pár dní, takže hned druhýho ledna, obá dva jsme se přihlásili coby ta inteligence do provozu. Já už jsem postoupila na tom KNV už do vyšší funkce, už bych bejvala snad i leccos ovlivňovat mohla, ale bylo to s děsnejma problémama. Člověk byl jak ušlápnutý cvoček v zemi, protože nikdy jsme my odborníci neměli pravdu, pravdu měli ty funkcionáři. Někteřej tomu ani nerozuměl, někteřej ani nevěděl, co říká, a říkal.

Krátce působila na statcích ve Vyšším Brodě a v Rožmberku; zemědělství Československé socialistické republiky v té době procházelo velkými změnami.

Po veliký reorganizaci jsem šla na státní statek Kájov a muž definitivně už do tý zemědělský školy do Budějovic. Bydleli jsme v Krumlově, muž z Krumlova dojížděl, to je půlhodinky vlakem. Já jsem z Krumlova 10 minut dojížděla do Kájova. A tam jsem dělala ředitelku státního statku.

To byl kolos, přes 6000 ha. Způsob vedení toho statku nemohl spočívat jenom v tom, že by ten jeden nařizoval. Já jsem si velice dávala záležet na tom, aby řídil ten spodek, aby řídil každej to svoje, aby řekli, co k tomu potřebujou. A co k tomu potřebujou, my jsme na tom ředitelství povinný vopatřit, tak aby měli všecko, co k tomu životu na tom hospodářství je potřeba, a pak to hospodářství musí přinést výsledky. To byla metoda, kterou nás učili. Jenomže to nikdo jaksi nechtěl tomu z těch funkcionářů rozumět. Spočívalo to v tom nepředstavitelným diletantismu na těch úřadech. I tam byli odborníci, i tam byli lidi se vzděláním, ale velice poslušný toho systému, a ten systém byl, že poručil ten první, a to byl ten demokratický centralismus, který nám neustále votloukali o hlavu.

Nám se nařizovalo. No, já jsem patřila k těm, kdo špatně poslouchali. Já jsem tam vlastně byla vysokej funkcionář a v důsledku toho jsem leccos mohla v těch orgánech ovlivnit. Leccos říct, leccos ode mě brali, leccos taky prosadit. Byly situace, třeba že do prací polních přšelo, nedalo se dělat, a z těch krajských okresních orgánů šly

přímo příkazy, kolik se musí usušit sena, sklídit luk nebo, já nevím, pokosit. A mně se snadno říkalo, to nejde, v tomhle počasí to nejde, my musíme počkat, až to půjde. Přišla situace, že když to nejde, tak na každý ten statek přijde aktivista, funkcionář třeba z krajského výboru strany a ten dohlídne, aby to šlo. V týhle situaci, když to přišlo do toho předsednictva okresního výboru strany, jsem říkala, tak a já končím, jakmile přijde někdo přese mě na statek a moje osobní odpovědnost na tom statku bude kýmkoliv omezená, končím. Využila jsem pár těch pouček. Někdy si dali říct, někdy na některý statky to šlo, k nám si netroufli. Netroufli taky z toho důvodu, že ten statek měl výsledky.

→ 4. kapitola:

Ředitelka státního statku, která měla svou hlavu (1967–1969)

Já jsem měla tu výhodu, dneska teda vím, že to byla výhoda, tenkrát mě to zatěžovalo, já jsem byla členkou poradního sboru ministra pro zemědělství. No samozřejmě (smích), nebyla jsem dostatečně opatrná. A v 67. roce jsem to přehnala. Ještě je potřeba říct, že ten osmašedesátý rok, ten obrodný proces, ten nenastal až v šedesátém osmém roce, ten nastal postupně a jaksi čím dál víc jsme si dovovali. Já jsem o sobě tvrdila, když mě kolegové z ostatních statků nabádali, že mám být opatrnější, jsem vyhlašovala, já si to můžu dovolit, já mám doma živitele, co mně můžou udělat?

Připravovali mě teda na funkci kandidáta ústředního výboru. S tím souvisela povinnost jako mě tam zviditelnit, takže předepsali diskuzní příspěvek. O zemědělství pochopitelně. Já jsem mělao čem povídat. Co jako pro zemědělství, už v rámci toho postupujícího obrodného procesu. 67. rok už byl velmi volnej. Jenomže oni si předepsali, co to jako musí být a jak, jak to musí být řečený. Můj názor byl uznaný špatnej. No a vrátila jsem se z té první porady z krajského výboru strany. A moje dobrá přítelkyně ve funkci plánovačky mi říká, no to přece nemůžeš, nemůžeš takhle říkat. Mně to bylo taky jasný. Jsem říkala, holka nebudu takhle, protože já nebudu donekonečna dělat hlásnou troubu názorům, se kterými nesouhlasím. Vedle stál, vyměnili nám, ona ta moje neposlušnost jaksi gradovala, vyměnili nám předsedu organizace stranický na statku. Přišel placenej předseda statku, nikoliv náš člověk. A ten stál vedle, a on jen na ten krajský výbor strany a už večer jsem měla odezvu. Sdělil mi zemědělský tajemník, takto můj o rok starší spolužák, že to padá, ať nepočítám ani s tou účastí na sjezdu. Už mně bylo jasný, že jdu ke konci. No ale furt to ještě drželo.

Až se stalo, v únoru, že Jaroušek, tady ve škole, ten náš druhorozenej hluchej v Holečkovy ulici, šel ze školy a přecházel ulici, skočil pod auto a ležel v motolský nemocnici s přeraženou nohou. Babička nám volala. Tak jsem hned v noci, to jsem ještě měla statkový auto, to jsem měla pochopitelně k dispozici, ještě v noci jsme sem jeli. Ještě v noci mě tam k němu pustili a já, když jsem tam to dítě viděla, s provrtanou patičkou se závažím, otřískaný obličej, tak jsem si říkala, je tohleto vůbec možný, můžu já tohleto vůbec dělat? Tady vlastní dítě, který bych si měla opatrovat vlastnoručně, a já se tam natahuju, dohaduju. Stejně to k ničemu nevede. Stejně mě vyhoděj v dohledný době, na co a proč?! Vrátila jsem se, zašla jsem za svým přímým nadřízeným a řekla jsem, budu končit. Samozřejmě mi to neprošlo jen tak, oni mě přece jenom vyhodili asi za 14 dní na to.

→ 5. kapitola:

Pak jsem škrábala špínu z vajec (1969–1990)

V době, kdy se konaly prověrky, dělaly se ty sebekritiky, tak my jsme jaksi... my jsme považovali za nemožný snížit se k tomu, abysme před vstupem a po vstupu měli jiný názory. A když hrozili, mému muži hrozili důsledkama, že když tu sebekritiku udělá, tak zůstane tam a bude všechno v pořádku, když neudělá tak. Tak se tam můj muž velice, velice rozčílil. Ptali se na názory, můj muž ty názory řekl. Muž se velice rozčílil, že z něj vytáhnou jeho názory a pak jako vyhrožujou. Do něčeho tam bouchl. Takže to bylo hotový. A se mnou to bylo hotový ještě dřív. Přes ty svoje názory samozřejmě po osmašedesátém roce to se mnou šlo velice rychle dolů, přes názory mého muže na tom ministerstvu, šel taky dolů, takže koncem roku 69, já už vlastně hned po tom dubnovém zasedání, jak byl zvolený Husák, jsem šla ode všeho. Zůstala jsem doma, a to takže jsem hledala práci vehementně, měli jsme ten dluh, děti malý, ve škole ještě, teda obě.

Tak jsem se snažila aspoň nějakou manuální práci, tady v Praze. V prodejně, vzali mě, druhý den mi řekli, že není možný, že je tam styk s lidmi. Průvodčí na tramvaji, zase styk s lidma. Koncem šedesátého devátého roku, devět měsíců jsem byla doma, mi nabídli práci na Xaverově.

Takže jsem tam nastoupila do funkce pomocné ošetřovatelky. Zařadili mě do práce ve vajíčkárně. Z té drůbežárny se soustřeďovala vajíčka v takovém jako skladu. Já jsem měla ty vajíčka kontrolovat a dočišťovat. Takže zodpovědný to bylo, ne že ne, ale v podstatě jsem tedy škrábala sračky z vajec. Ale byla jsem v té práci ráda, měla jsem jistotu, že se žívím solidně jako 90 % národa. Podstatně líp než některý z nich. 27 let, jaksi bez možnosti postupu, tak už jsem tak nikomu nevadila.

Můžu říct, že se svým sociálním postavením (...) na tom Xaverově jsem byla 27 let. Pak odešel na vyšší funkci odborný zootechnik, zootechnik krmivář, tak mě k tomu povolali. Samozřejmě dali najevo, i platem dali najevo, že nemám nárok na nějaký extra hodnocení, ale já jsem byla šťastná za to, že můžu dělat práci, která odpovídá mojí kvalifikaci.

RVP postavení žen v rodině

Maminka měla ten život danej. Než se vdala, tak byl daný okolnostmi její rodiny, když se vdala, tak byl danej podmínkama a okolnostma rodiny, kterou si s tatínkem založila. Já jsem měla celej svůj život pocit, že si svůj život řídím sama.

Konec příběhu:

Marie pracovala jako důchodkyně až do roku 1998. Vedle toho také s manželem vychovávala vnučku, dceru staršího syna, o níž se její hluchoněmí rodiče nemohli starat. V roce 1999 se paní Marie s manželem přestěhovala z Prahy do jižních Čech, aby se tam mohli starat o manželovu devadesátiletou matku. Zde paní Marie žila i v době uskutečnění rozhovoru, v listopadu 2001.

